

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОСТІР – ПЕРСПЕКТИВИ

На сайті Times Higher Education опублікована стаття Емілі Діксон «Чи нарешті побачимо ми Сполучені Штати Європи для досліджень?».

У ній розглядаються витоки та сучасний стан ідеї створення Європейського дослідницького простору, запропонованої 25 років тому для формування єдиного ринку знань та інновацій, усунення національної фрагментації академічної сфери та посилення конкурентних позицій ЄС порівняно з США та Китаєм. На початку нинішнього століття ЄК констатувала, що без єдиного ринку знань, досліджень та інновацій Європа може втратити потенціал економічного зростання. Необхідно було усунути юридичні та практичні бар'єри (від різноманітних національних норм кар'єрного розвитку та грантів до візових обмежень і пенсійних систем), щоб забезпечити вільний рух дослідників і знань. У 2009 році це стало офіційним курсом ЄС: свободу пересування вчених було визнано «п'ятою свободою» на рівні з рухом товарів, послуг, людей і капіталу. Такий простір мав стимулювати співпрацю, відкинути практики дублювання зусиль і підвищити якість досліджень. Але прогрес виявився більш повільним, ніж очікувалось: фрагментація національних систем триває, інвестиції в науку та інновації, попри мету в 3% від ВВП, коливаються близько 2,2%. З 2020 року «новий»

дослідницький простір отримав свіжий імпульс. Створений Форум ЄДП став платформою для діалогу між урядами, Єврокомісією та зацікавленими сторонами, а перший політичний порядок денний на 2022–2024 роки окреслив 20 кроків для університетів, фондів і посадовців. Серед ключових ініціатив – Коаліція за удосконалення оцінювання досліджень, яка реформує критерії академічного успіху (акцент на компетенціях і компетентностях, а не на бюрократичних показниках); Європейська рамка компетенцій для дослідників, що допомагає розвивати навички для кар'єри; План гендерної рівності. Європейський форум стратегій дослідницьких інфраструктур забезпечив будівництво десятків пан'європейських центрів, де вчені можуть ділитися обладнанням і даними. У жовтні 2024 року Комісія визнала значний прогрес, але підкреслила, що добровільні заходи недостатні для структурних бар'єрів, як-от нерівномірне фінансування чи обмежена мобільність. Наразі обговорюється нова законодавча ініціатива Європейської Комісії щодо дослідницького простору у 2026 році (ERA Act), спрямована на створення юридично обов'язкових норм щодо гармонізації кар'єрних шляхів дослідників, спрощення віз, уніфікації пенсійних систем, доступу до пан'європейських інфраструктур та реформування оцінювання наукових досягнень. Виклики залишаються гострими: розбіжності у бюджетах призводять до того, що дослідники з менш розвинених країн стикаються з обмеженими можливостями, а дублювання проектів гальмує загальний прогрес. Оцінювання наукових досягнень часто ігнорує меритократичні принципи, а брак інклюзивності марнує потенціал у гуманітарних та соціальних науках. Проте, розвиток Європейського дослідницького простору обіцяє науковцям та освітянам екосистему, де рух між країнами і доступ до грантів, інфраструктур і даних стане простим. Реформи оцінювання, натхненні коаліцією, просуватимуть цінності міждисциплінарного мислення і стійкої кар'єри. У контексті відкритої науки простір посилить принципи FAIR – доступність, сумісність і повторне використання даних – через кращу регуляцію та спільні ресурси. Для освітян це означатиме участь у пан'європейських програмах. Європейський дослідницький простір, таким чином, поступово отримує обриси континенту, де наукова єдність стає фундаментом для стійкості, інновацій і глобального лідерства в етичних дослідженнях.

Детальніше: <https://qrpage.net/qr/ODmnu>, <https://qrpage.net/qr/u7Oty>

Фото: скріншот

#НРАТ_Усі_новини #НРАТ_ПопуляризаціяНауки #НРАТ_ВідкритіДані
#НРАТ_Науковцям_новини #НРАТ_Освітянам_новини #НРАТ_Бібліотекарям
#НРАТ_TimesHigherEducation

2025-10-30

Інформація з офіційного вебпорталу Національного репозитарію академічних текстів